

Výjezdní seminář z obchodního práva
Druhy podílů v kapitálové obchodní společnosti
21. – 23. dubna 2017

Která ujednání založí zvláštní druh podílu

Hana Kadeřábková

4. ročník PF UK

Resumé

V práci s názvem „Která ujednání založí zvláštní druh podílu“ se věnuji přípustnosti jednotlivých ujednání vedoucích k založení zvláštních druhů podílů v kapitálových společnostech a jejich limitům. Současná právní úprava umožňuje, aby společenská smlouva připouštěla vznik různých druhů podílů. Zvláštní druhy podílů lze založit modifikací zákonem upravených práv a povinností společníků, ujednáními inkorporujícími do podílu nová práva nebo povinnosti nebo odebráním některých zákonem upravených práv a povinností společníků. V práci docházím k závěru, že modifikace práv a povinností, které s vlastnictvím podílu spojuje zákon, je v zásadě přípustná, inkorporace nových práv a povinností do podílu je přípustná tehdy, pokud tato práva a povinnosti souvisí s účastí na společnosti, a odebrání zákonem upravených práv a povinností společníků je možné pouze ve velmi omezené míře, a to za předpokladu, že tím není dotčena samotná podstata účasti ve společnosti. Vždy je navíc třeba brát ohled na obecný limit daný zákazem bezdůvodně zvýhodňovat či znevýhodňovat členy korporace a povinností šetřit jejich členská práva a oprávněné zájmy.

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE

V této práci se věnuji přípustnosti jednotlivých ujednání vedoucích k založení zvláštních druhů podílů v kapitálových společnostech. Cílem práce je shrnout možnosti tvorby zvláštních druhů podílů na společnosti a zamyslet se nad limity ujednání, kterými se dají do podílu inkorporovat různá práva a povinnosti společníka.

2. OBSAH PODÍLU V OBCHODNÍ KORPORACI

Podíl podle ustanovení § 31 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech (dále jen „ZOK“) představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí. Jinými slovy, definičním znakem podílu rozumíme práva a povinnosti náležející společníkovi z titulu účasti v obchodní korporaci.

Mezi základní práva společníka patří právo podílet se způsobem upraveným zákonem a stanovami na řízení společnosti, a to konkrétně například prostřednictvím realizace práva účastnit se valné hromady a podílet se na přijímání jejích rozhodnutí výkonem hlasovacího práva, práva na informace, práva jednat za společnost za stanovených podmínek ve vymezených sporech (tzv. *actio pro socio*), práva uplatňovat návrhy a protinávrhy, práva požadovat svolání valné hromady s určitým programem nebo práva požadovat zařazení určité záležitosti na pořad jednání valné hromady. Další základní práva představují právo podílet se na zisku společnosti a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací.

Základní povinnost společníka spočívá v povinnosti loajality. Dalšími povinnostmi jsou vkladová povinnost, příplatková povinnost ve společnosti s ručením omezeným nebo povinnost odevzdat kmenový list, resp. akcii.¹

Ne všechna práva a povinnosti společníka tvoří obsah podílu. Součástí podílu zpravidla nejsou práva a povinnosti, které se nevážou na postavení společníka v korporaci, ale na postavení společníka coby vlastníka podílu, tedy například právo podíl převést, zatížit nebo jinak právně omezit. Taková práva a povinnosti se stávají součástí podílu pouze v případě, kdy si některá z nich společníci do obsahu podílu ve společenské smlouvě vtáhnou.²

3. VYMEZENÍ ZVLÁŠTNÍCH DRUHŮ PODÍLŮ VE SPOLEČENSKÉ SMLouvĚ

ZOK v ustanovení § 135 výslovně umožňuje, aby společenská smlouva společnosti připouštěla vznik různých druhů podílů, se kterými jsou spojena různá práva a povinnosti. Společenská smlouva má v takovém případě rovněž vymezit, která práva a povinnosti jsou spojena se kterým druhem podílu. Pokud společenská smlouva ujednání o různých druzích podílů neobsahuje, mají společníci pouze podíly základní, se kterými jsou spojena práva a povinnosti upravené zákonem.

Jiný způsob vzniku různých druhů podílů než jejich vymezením ve společenské smlouvě zákon neumožňuje. Nebrání to vzniku tzv. *sideletters* mezi společníky, kterými si mohou dále upravit vzájemná práva a povinnosti v návaznosti na obsahy jejich podílů dané společenskou smlouvou, ale takové dohody budou vždy zavazovat jen jejich strany a nikoli společnost ani ostatní společníky, a nelze je proto považovat za další způsob ujednání zakládajícího zvláštní druh podílu.³

4. UJEDNÁNÍ ZAKLÁDAJÍCÍ ZVLÁŠTNÍ DRUH PODÍLU

¹ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, s. 267

² Havel, B. v Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 68 - 69

³ Havel, B. v Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 276

Zásadní otázky ohledně druhů podílů spočívají v možnostech způsobů tvorby různých druhů podílů, a to buď prostřednictvím modifikace zákonem upravených práv a povinností společníků, případně přidáváním dalších práv a povinností nad zákonem upravený rámec anebo odebráním zákonem upravených práv a povinností. Vždy je ovšem třeba mít na zřeteli ustanovení § 212 odst. 1 zákona č. 89/2012, občanského zákoníku, podle něhož korporace nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy. Tím je dán obecný limit pro ujednání zakládající zvláštní druhy podílů.⁴ Neznamená to ovšem, že jednotlivé druhy podílů by nemohly jejich vlastníky v určitých ohledech zvýhodňovat či znevýhodňovat. Takovým výkladem daného ustanovení by byla tvorba zvláštních druhů podílů fakticky znemožněna. Pro každé zvýhodnění či znevýhodnění je však třeba hledat vhodnou kompenzaci a nalézat tak rovnováhu v postavení jednotlivých společníků.

4.1 Tvorba druhů podílů modifikací zákonem upravených práv a povinností

O možnosti tvorby různých druhů podílů modifikací zákonem upravených práv a povinností nepanují pochybnosti. Zákon výslovně připouští vznik podílu, se kterým je spojen pevný podíl na zisku. Stejně tak je možné založit podíly s různou výší podílu na zisku nebo s různým počtem hlasů, výší vkladu či příplatkovou povinností. Jednotlivé druhy podílů se mohou lišit také v pravidlech pro jejich převoditelnost či v zakotvení zákazu konkurence pro společníky.⁵

4.2 Tvorba druhů podílů prostřednictvím inkorporace nových práv a povinností

Spornější už se jeví otázka možnosti tvorby druhů podílů přidáváním dalších, zákonem neupravených práv či povinností. Mezi odborníky nepanuje shoda ohledně možnosti vtělit do podílu práva a povinnosti, které přímo nesouvisí s účastí na společnosti.

Osobně v tomto ohledu souhlasím s P. Čechem, který zastává názor, že vytvářet druhy podílů právy či povinnostmi, které nesouvisí s účastí na společnosti, nelze.⁶ Ke stejnému závěru dochází i S. Černá.⁷ Samotné ustanovení § 31 ZOK, které vymezuje podíl, jej představuje jako účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí. Akcii pak ustanovení § 256 odst. 1 ZOK definuje jako cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se na řízení společnosti, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací. Tím zákonodárce jasně vymezil okruh inkorporovatelných práv a povinností. Kdybychom za součást podílu považovali například ujednání zavazující společníka k tomu, aby sponzoroval chameleona obrovského v pražské ZOO, nebo ujednání opravňující ho využívat parkovací stání, institut podílu na společnosti by podle mého názoru ztratil svůj stávající význam. Nic samozřejmě nebrání společníkům taková ujednání mezi sebou založit, nemohou však představovat obsah podílu. Nebudou pak ani přecházet na nabyvatele podílu samotným přistoupením ke společenské smlouvě, což je důležité s ohledem na požadavek předvídatelnosti okruhu práv a povinností, do nichž nabyvatel s podílem vstupuje a za jejichž splnění převodce společnosti ze zákona ručí.⁸

⁴ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, s. 272

⁵ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, s. 268

⁶ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, s. 269

⁷ Černá, S.: *Volba druhů podílů (akcií) a její limity*. In Suchoža, J., Husár, J., Hučková, R. (eds.): *Právo, obchod, ekonomika V.*, Košice. Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, 2015, s. 80 a násl.

⁸ Čech, P. v Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, s. 269

Další limity, vedle podmínky souvislosti s účastí společníka v obchodní korporaci, představuje také zákonná úprava rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů nebo zákaz udělovat jednatelům pokyny týkající se obchodního vedení společnosti.⁹ P. Šuk upozorňuje, že právo vtělené do podílu nesmí představovat nepeněžitou dividendu, na niž by vznikl nárok v rozporu s úpravou rozdělování zisku. Jako příklad zakázaného ujednání uvádí právo na slevu z ceny produktů prodávaných společností. V úvahu nepřichází ani úrokové podíly, s nimiž by bylo spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářském výsledku společnosti, ačkoli výslovně zákonem zakázány jsou pouze v případě akciových společností. Z důvodu zákazu zásahů společníků do obchodního vedení společnosti nelze do podílu vtělit například ani právo na uzavření určité smlouvy se společností.

4.3 Tvorba druhů podílů odebráním některých práv či povinností

Na tom, zda je či není možné druhy podílů tvořit odebráním práv nebo povinností, které náležejí ex lege všem společníkům, se odborná veřejnost také jednoznačně neshoduje. Osobně zastávám názor, že tvořit podíly tímto způsobem v zásadě nelze. V některých případech, kdy by odebrání práv či povinností neznamenal zásah do podstaty samotného institutu podílu ve společnosti, si však i tento způsob založení zvláštního druhu podílu dovedu představit.

Ze znění zákona vyplývá, že některá práva a povinnosti svědčí všem společníkům, a odebrání takových práv či povinností by podle mého názoru podkopalo podstatu účasti na společnosti. Pokud by například společník vlastnil podíl, jehož zvláštnost by spočívala v odebrání práva účastnit se valné hromady nebo na ní hlasovat, jen stěží by se na něj dalo pohlížet jako na „plnohodnotného“ společníka v materiálním smyslu slova. Jelikož mezi základní práva společníka patří právo podílet se na řízení společnosti, které se vykonává převážně právě hlasováním na valné hromadě, po odebrání tohoto práva by vlastník podílu zůstal společníkem pouze formálně. Materiálně by se ovšem jednalo pouze o osobu zainteresovanou na prosperitě určité společnosti, mající vůči této společnosti určitá práva a povinnosti, avšak neschopné fungování společnosti ovlivnit, tedy o osobu v podobném postavení vůči společnosti jako má například její obchodní partner.

V tomto ohledu zákon výslovně připouští jedinou výjimku, a to prioritní akcie v případě akciové společnosti. S nimi jsou spojena přednostní práva týkající se podílu na zisku nebo na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku společnosti, není s nimi však zpravidla spojeno hlasovací právo. ZOK v ustanovení § 279 omezuje počet vydaných akcií bez hlasovacího práva, tedy prioritních akcií, a i ze systematického zařazení tohoto ustanovení lze dovodit, že jiné akcie bez hlasovacího práva vydávat nelze.

Podobně jako na odebrání hlasovacího práva nebo práva účastnit se valné hromady pohlížím i na odebrání práva požadovat informace či podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Naopak v případě práva na podíl na likvidačním zůstatku zákon s ohledem na dikci ustanovení § 38 odst. 3 ZOK výslovně připouští možnost odchýlení se od zákonné úpravy, a toto právo tak není společníkům zákonem stoprocentně garantováno. Zároveň výkon tohoto práva neovlivňuje samotné fungování společnosti. Proto si myslím, že odebrání práva na podíl na likvidačním zůstatku z obsahu podílu společníka by nepředstavovalo zásah do podstaty účasti na

⁹ Šuk, P. v Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, s. 269

společnosti. Stejně se dá dle mého názoru, ve kterém se shodují s P. Čechem i P. Šukem,¹⁰ pohlížet na odebrání práva na podíl na zisku.

5. ZÁVĚR

Obecně tedy můžeme říci, že zvláštní druhy podílů lze tvořit modifikací, přidáváním či odebíráním některých práv nebo povinností společníků spojených s podílem na společnosti, vždy však s ohledem na obecný limit daný zákazem bezdůvodně zvýhodňovat či znevýhodňovat členy korporace a povinností šetřit jejich členská práva a oprávněné zájmy a pouze za předpokladu, že práva a povinnosti spojené s podílem budou mít souvislost s účastí na společnosti a ujednání zakládající zvláštní druh podílu nezasáhne do podstaty společnosti a účasti v ní. Bohužel nám ve výkladu zatím nepomáhá judikatura a nezbývá než se těšit, co nám soudní praxe v těchto ohledech v budoucnu přinese.

6. PRAMENY

6.1 Odborná literatura

Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016

Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015

Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013

6.2 Normativní právní akty

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

6.3 Internetové zdroje

Černý, Pavol. *Různé druhy podílů a akcií v kontextu corporate governance*. In: epravo.cz [online]. 9. 8. 2016. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ruzne-druhy-podilu-a-akcii-v-kontextu-corporate-governance-102365.html>

Šebestová, Markéta. *Některé sporné otázky týkající se druhů podílů v s.r.o. a jejich zápisu do obchodního rejstříku*. In: Časopis Ad Notam [online]. 22. 6. 2016. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_295-nektere-sporne-otazky-tykajici-se-druhu-podilu-v-s-r-o-a-jejich-zapisu-do-obchodniho-rejstriku

¹⁰ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, s. 271